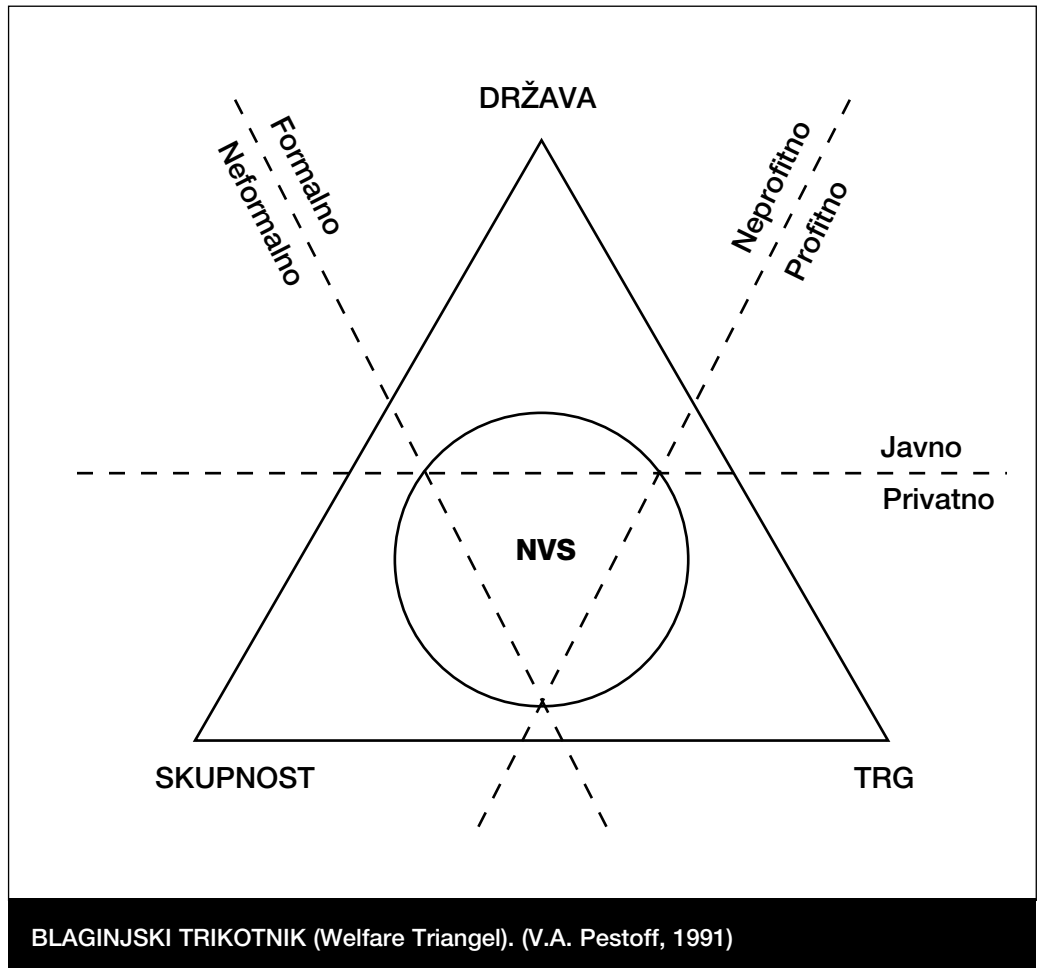

Socialna blaginja ni nujno strošek

Neprofitno-volonterski sektor (NVS) predstavlja pomemben instrument demokratizacije in pluralizacije odnosov v sodobni družbi, krepitve participacije ter razširitve individualnih možnosti in svobodne izbire posameznikov, z eno besedo – orodje izgrajevanja kapacitet za razvoj civilne družbe. Pri tem opravlja istočasno vsaj tri funkcije: politično, socialno in ekonomsko.

Maja Vojnovič

Socialna država se je začela v Evropi razvijati po 2. svetovni vojni in dosegla dokončno obliko v šestdesetih letih. Na področju zagotavljanja kolektivnih dobrin in storitev je to pomenilo, da so se le-te začele izvajati preko javnih servisov. S svetovno ekonomsko krizo in omejevanjem izdatkov za javne namene na eni strani ter zaradi nezadovoljstva uporabnikov nad storitvami v javnih servisih na drugi strani pa je prišlo konec sedemdesetih let do začetka iskanja novih rešitev pri zadovoljevanju socialnih potreb ljudi: z manj sredstvi in večjim zadovoljstvom uporabnikov.

Ker se je kriza socialne države kazala predvsem kot kriza javnega sektorja in njegove neobvladljive rasti, so se možne smeri rešitve izrisovale v smeri zmanjševanja vloge države ter delnega prenašanja izvajanja storitev iz javnega na druge sektorje. Model blaginjskega trikotnika je postal splošno

sprejet koncept, ki pa so ga posamezne države vpeljale na podlagi različnih strategij.

Koncept pluralnega sistema blaginje je bistveno širši od koncepta socialne države. V njem je kolektivna produkcija dobrin in storitev razumljena kot celovit sistem, ki ga sestavljajo posamezni storitveni podsistemi, ki imajo v sistemu določeno avtonomno vlogo, istočasno pa se med seboj dopolnjujejo. Država naj bi v nadaljnjem razvoju pri razreševanju socialnih problemov in zadovoljevanju socialnih potreb obdržala regulativno vlogo in ostala glavni financer ter seveda opravljala del storitev skozi javni sektor.

Obenem bi morala prenesti funkcijo preskrbe kolektivnih dobrin in storitev tudi na druge sektorje, na neprofitno-volonterske organizacije (NVO), ki jih ustanovijo posamezniki z namenom vzajemne

pomoči, zagotavljanja storitev v korist drugih, zavzemanja za uveljavljanje določenih interesov..., na komercialni sektor, ki opravlja učinkovito predvsem »nadstandardne« storitve, ki jih ni potrebno splošno zagotavljati in povečujejo izbiro tistim, ki imajo višje dohodke, ter na neformalni sektor, ki vključuje preskrbo dobrin in storitev, ki jih zagotavljajo družina, sorodniki, prijatelji, sosedi.

Razvoja družbe, še posebej demokratične družbe, si ni mogoče zamisliti brez aktivnega združevanja in neposrednega vključevanja ljudi v reševanje njihovih lastnih in skupnih problemov.

Navkljub razlikam med državami in njihovimi ureditvami sistema socialne blaginje je zlasti krepitev vloge NVO in partnerskih odnosov med njimi in državo splošni trend razvoja v vseh razvitih državah. Pomemben pokazatelj, ki to dokazuje, je tudi povečano zaposlovanje v teh organizacijah, ki je v devetdesetih letih raslo 4% letno, medtem ko je v istem času bila skupna rast zaposlovanja v vseh sektorjih letno 1%.

Pluralni sistem blaginje

Neprofitno-volonterski sektor (NVS) predstavlja po mnenju mnogih avtorjev pomemben instrument demokratizacije in pluralizacije odnosov v moderni družbi, krepitev participacije ter razširitve individualnih možnosti in svobodne izbire posameznikov, z eno besedo, orodje izgrajevanja »kapacitet« za razvoj civilne družbe. Pri tem opravlja istočasno vsaj tri funkcije: politično, socialno in ekonomsko.

Državljeni (so)delujejo v NVO, da bi si zagotovili vpliv na državo, med drugim tudi na izboljšanje

njenih servisov v smeri boljše odzivnosti v odnosu do njihovih potreb (za W. Siebela so NVO »pribezališče« za blažitev konfliktov v razreševanju dilem v demokratičnem političnem sistemu).

NVO s prevzemanjem dela funkcij od javnih servisov neposredno sodelujejo pri produkciji kolektivnih dobrin in storitev ter vplivajo na procese »razdržavljanja« in pluralizacije izvajalcev produkcije kolektivnih dobrin in storitev.

In ne najmanj pomembno - NVO z angažiranjem prostovoljnega dela in prispevkov posameznikov in podjetij mobilizirajo latentne socialne vire, ki jih javni sektor ne more.

NVO zagotavljajo cenejše, različnim potrebam bolj prilagojene servise, ki se hitreje odzivajo na spremembe. Zanje so značilni bolj intenzivni in kakovostni osebni odnosi z uporabniki in višja stopnja solidarnosti. So učinkovitejše pri preprečevanju problemov, vključujejo jasen ideološki sistem in altruizem namesto empatije na ravni osebnih odnosov.

Obstoj in obseg NVO v družbi je posredno pokazatelj stopnje decentralizacije politične moči. Kaže na dejanske možnosti državljanov, da se svobodno združujejo in se neposredno vključujejo v zadovoljevanje svojih skupnih potreb (množična demokracija). Vendar pa svoboda združevanja ni zadostni pogoj za razvoj NVO. Brez ustrezno urejenih zakonskih podlag za njihovo delovanje, izgrajenih mehanizmov za njihovo neposredno sodelovanje v procesih političnega odločanja in zadovoljevanja skupnih potreb ter drugih potrebnih vzpodbud s strani države so NVO dejansko ovirane v možnostih za delovanje. Temu smo danes priča tudi v Sloveniji.

NVO v Sloveniji

V postsocialističnih državah centralne in vzhodne Evrope so se vprašanja v zvezi z NVS pojavljala predvsem v okviru postavljanja vprašanj o načinih in poteh obnove civilne družbe. NVS je v teh državah odigral pomembno vlogo pri »mehki« tranziciji v smeri demokratizacije teh družb ter uveljavitve političnega pluralizma in tržne ekonomije, vendar na žalost odnosi med NVS in temi državami danes še zdaleč niso razrešeni in jasni.

Gre za različne tradicije razvoja NVS, prenašanje različnih modelov sistema blaginje, različne zakonske regulacije, pa tudi različno mešanico ideologij, zato je situacija preveč zapletena, da bi bilo mogoče zagotoviti harmonično in brezkonfliktno oblikovanje tega odnosa. Na eni strani oviro za to predstavljajo sama šibkost in ranljivost civilne družbe ter porast socialnih problemov, povzročenih z ekonomsko tranzicijo. Na drugi strani pa jo predstavlja odsotnost splošnega političnega konsenza glede oblikovanja in implementacije razvojne strategije, ki bi začrtala trdnejšo pot razvoju NVS ter delitvi odgovornosti med NVS in državo oziroma javnim sektorjem.

Slovenska zgodba je posebna. Zanja je značilna obsežna tradicija v interesnem združevanju in samoorganiziranju ljudi, ki je bila v obdobju socializma prekinjena in kasneje potisnjena na obrobje, vendar pa za razliko od drugih tranzicijskih držav po letu 1990 ni prišlo do intenzivnega porasta NVO. Deloma je bilo temu vzrok dejstvo, da je bilo v Sloveniji dovoljeno interesno združevanje že 15 let prej (po letu 1974 z uvedbo samoupravnega socializma), deloma pa specifičen razvoj pred in po družbeni tranziciji, v katerem zaradi stabilne gospodarske rasti po letu 1993 ter obstoječe razporeditve političnih sil ni prišlo do pomembnega zmanjševanja socialnih programov s strani države

